

Högskolan i Borås
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Anders Sundin
08-563 086 91
anders.sundin@hsv.se

Beslut
2011-06-21
Reg.nr 641-5672-10

Beslut om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan i Borås tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet.

Ansökan och ärendets hantering

Högskolan i Borås har ansökt hos Högskoleverket om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. För granskningen av ansökan har Högskoleverket utsett följande sakkunniga: professor Christina Cliffordson, Högskolan Väst, professor Birgitta Qvarsell, Stockholms universitet och professor Roger Säljö, Göteborgs universitet. Underlag för bedömningen har varit högskolans ansökan samt intervjuer med representanter för högskolan vid en hearing i Stockholm den 7 april 2011. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de bedömningsgrunder som Högskoleverket har utarbetat. De sakkunnigas bedömning är att högskolan inte bör beviljas tillstånd att ge examina på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. Av utlåtandet framgår att det sökta områdets avgränsning och omfattning inte är tillräckligt klart beskrivna. Vidare bedöms omfattningen och stabiliteten i handledarresurserna inte som tillräckliga.

Högskoleverket instämmer i bedömningen att omfattning och avgränsning av området för examenstillstånd inte är tillräckligt klart beskrivna samt att omfattning och stabilitet i handledarresurserna inte är tillräckliga.

Beslut

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan i Borås tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet.

Beslut i ärendet har tagits av universitetskanslern
Lars Haikola efter föredragning av utredaren Anders Sundin i närvaro av
avdelningschefen Magnus Hjort.

Lars Haikola

Anders Sundin

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Utlåtande för ansökan om tillstånd att examinera på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet, Högskolan i Borås

Område: lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet

Ingående forskarutbildningsämne där utbildning initialt kommer att anordnas:
pedagogiskt arbete

Sakkunniga: professor Christina Cliffordson, Högskolan Väst, professor Birgitta Qvarsell, Stockholms universitet och professor Roger Säljö, Göteborgs universitet

Underlag för beslut 21 juni 2011, regnr: 641-5672-10

Område för examenstillstånd

Högskolan i Borås har sökt tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. Enligt ansökan omfattar området ”utbildning på forskarnivå direkt knuten till lärarutbildningen och av relevans för lärarprofessionen och de verksamheter och sammanhang där lärare utövar sin profession, det vill säga i skola, förskola, förskoleklass och fritidshem”. Beskrivet på detta sätt anser bedömargruppen att det finns goda möjligheter för områdets utveckling.

Området harmonierar väl med högskolans profil som professionslärosäte. Det är direkt knutet till lärarutbildning, som utgör Högskolans enskilt mest omfattande verksamhet, till magisterutbildning i utbildningsvetenskap samt till masterprogram i pedagogiskt arbete och specialpedagogik. Det sistnämnda bedrivs i samarbete med högskolorna i Halmstad, Jönköping och Skövde.

Av Högskolans forsknings- och utbildningsstrategi för 2009-2012 framgår att strategiska satsningar riktas mot att vidareutveckla ett antal forskningsprogram, av vilka ett - forskning om sociala, politiska och ekonomiska villkor för demokrati och delaktighet i läroprocesser i förskola, skola och samhälle - är särskilt relevant för det aktuella området. Uppbyggnaden av det relevanta forskningsprogrammet tog sin början vid införandet av 2001 års lärarutbildning. Forskningen inom det sökta området bedrivs inom ramen för fyra inriktningar och deras specialområden.

Högskolan betonar att området utmärks av starka kopplingar till praktiken och att forskningsfrågorna i första hand genereras inom och i förhållande till det pedagogiska utövandet. En uttalad avsikt är att forskarutbildningen ska förbereda för karriärmöjligheter såväl inom högskolan som på andra delar av arbetsmarknaden.

Utifrån ansökan är det emellertid inte möjligt att förstå hur område, ämne och inriktningar relaterar till varandra och vad som faller innanför respektive utanför området. En i delar motsägelsefull begreppshantering gör ansökan svårbegriplig och försvårar bedömningen. Ett allvarigare problem är de oklarheter som föreligger

avseende omfattning och avgränsning av det sökta området för forskarutbildning. Oklarheterna framträder vid beskrivningen i ansökan av det forskarutbildningsämne som man inledningsvis avser att inrätta. I ansökningen anges att flera ämnen, exempelvis pedagogik, utbildningsvetenskap, sociologi och arbetsvetenskap ryms inom forskarutbildningsämnet pedagogiskt arbete. Enligt vedertagen akademisk förståelse och enligt bedömargruppens mening är dock dessa ämnen i egen rätt, med delar som sträcker sig inte bara utanför forskarutbildningsämnet pedagogiskt arbete utan också utanför själva det sökta området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet. Det är i sig inget fel i att försöka integrera delar av olika ämnen inom det sökta området och inom forskarutbildningsämnet. Men i ansökan behandlas inte hur avgränsningarna av forskarutbildningsämnet och det sökta området gentemot dessa andra ämnen är tänkta att se ut. På så vis får högskolan svårt att redogöra för vad som faller inom och utanför området.

Vidare går det ej av ansökan att tydligt utläsa vad som ryms inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet utöver forskarutbildningsämnet pedagogiskt arbete. Område och forskarutbildningsämne framstår således på flera ställen i ansökan som synonyma. Oklarheterna avseende områdets omfattning och avgränsning undanröjdes heller inte under hearingen, trots upprepade frågor från bedömargruppens sida.

Sammanfattningsvis finner de sakkunniga att högskolans argumentation för området för examenstillstånd är otillfredsställande.

Kvalitetsarbete

Högskolan har etablerade rutiner för kvalitetssäkring och genomför regelbundna granskningar av sina utbildningar. Forskarutbildningen kommer att inordnas i dessa rutiner. Högskolan har redan beviljats examenstillstånd för forskarutbildningar och har inrättat tre fakultetsnämnder. Lärarutbildningsnämnden är det fakultetsorgan som har ansvar för lärarutbildning på grundnivå och avancerad nivå samt för forskning. Denna nämnd avses ha ansvar också för forskarutbildning som knyter an till lärarutbildning. I uppdraget ingår ett överordnat ansvar för att utveckla, stödja och kvalitetssäkra utbildningen i dess olika delar. Lärarutbildningsnämnden ska genomföra årliga granskningar av forskarutbildningsaktiviteter och erfarenheterna ska dokumenteras. Genom nämnden säkras också studentinflytande vid handläggning av forsknings- och forskarutbildningsfrågor.

Avhandlingsarbetets progression ska granskas vid tre tillfällen vid allmänna seminarier, dels i form av ett planeringsseminarium, dels då halva arbetet är genomfört, dels vid ett slutseminarium.

Huvudhandledaren ska vara professors- eller docentkompetent och biträdande handledare ska ha avlagt doktorexamen samt ha genomgått handledarutbildning. Också detta följer sedvanligt mönster. Upplägget ger goda möjligheter för lektorer och postdoktorer att göra erfarenheter av kvalificerad handledning. För varje doktorand fastställs en individuell studieplan som formuleras i samråd mellan doktorand och

handledare. Studieplanen uppdateras årligen och resultaten återrapporteras till institution och lärarutbildningsnämnd som en del av kvalitetssäkringen.

Dokumentationen ger vid handen att Högskolan är väl förtrogen med hur kvalitetssäkring av forskarutbildning ska ske. Det kan konstateras att lärarutbildningsnämnden får ett omfattande ansvar som sträcker sig från grundutbildning till forskarutbildning, men bedömargruppen förutsätter att detta är ett noga övervägt val som högskolan gjort.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att högskolans kvalitetsarbete är tillfredsställande.

Forskarutbildningsmiljö

Pedagogiskt arbete, som är det forskarutbildningsämne man initialt avser att inrätta forskarutbildning inom, planeras ha sin hemvist vid institutionen för pedagogik.

Pedagogiskt arbete indelas i fyra inriktningar vilka leds av tillsvidareanställda professorer i tre fall och av en deltidsförordnad gästprofessor i det fjärde.

Inriktningarna är som följer:

1. *Inriktning mot lärarutbildning och lärares arbete* engagerar vid tiden för ansökan ett trettiotal forskare och doktorander.
2. *Inriktning mot skolämnenas didaktik i skola, förskola, förskoleklass och fritidshem*. Flera didaktiskt inriktade forskare och doktorander medverkar i seminarier.
3. *Inriktning mot inkludering och exkludering i pedagogisk verksamhet*. Till denna verksamhet finns sedan 2008 knuten en gästprofessor från University of Stirling.
4. *Inriktning mot förskolans, förskoleklassens och fritidshemmets verksamhet* leds av en välmeriterad professor som dock har sin huvudsakliga anställning i Finland. För denna inriktning söker man förstärkning genom en av de professurer som är under tillsättning. Flera forskningsaktiva lektorer är knutna till inriktningen.

Mellan verksamheterna inom de fyra inriktningarna råder en dynamisk relation, menar företrädarna för den planerade utbildningen, prefekten, professorer och docenter som medverkade i Högskoleverkets hearing. Doktoranderna, som i de flesta fall delar sin tid och uppmärksamhet mellan forskarskolan inom CUL vid Göteborgs universitet och högskolan i Borås, är positiva till de möjligheter som institutionen och dess inriktningar ger genom seminarier, inriktningsöverskridande verksamheter, kurser och medverkan i konferenser utomlands.

Inom området för den aktuella forskarutbildningen finns enligt dokumentationen 16 professorer eller docenter, flera på deltid och sju med tidsbegränsade förordnanden. En av de sistnämnda är inte nämnd vid namn och en av de tillsvidareanställda har ingen planerad tjänstgöring inom området. Huvudhandledare för de doktorander som nu finns i miljön, och som i enlighet med vad som nu gäller kommer att examineras vid ett annat lärosäte, har i de flesta fall sina anställningar i Borås. Sammanlagt finns vid högskolan ett drygt trettiotal lektorer inom ämnen med relevans för den sökta forskarutbildningen. Högskolan och institutionen för pedagogik har vidare satsat på att stärka forskningsmiljön inom området genom ett ambitiöst postdoktorsprogram

och genom stöd för docentmeritering till disputerade lärare. Dessa åtgärder torde verksamt bidra till en god forskarutbildningsmiljö.

Genom att högskolan redan beviljats tillstånd att bedriva forskarutbildning inom fyra områden, kan synergieffekter uppnås inom ramen för kurser med metodisk och vetenskapsteoretisk inriktning liksom i seminarieverksamhet.

Forskarna synes ha goda möjligheter att bedriva forskning och de publicerar sig i relevanta sammanhang nationellt och internationellt. Den akademiska miljön inom området är relativt stor för svenska förhållanden och det är uppenbart att högskolan har strävat efter att erbjuda ett sammanhang för forskarutbildning som har såväl bredd som djup.

Det bifogade underlaget till den allmänna studieplanen ger vid handen att upplägget av utbildningen avses följa gängse mönster med en kursdel om 90 högskolepoäng och en avhandlingsdel om 150 högskolepoäng. Former för och omfattning av handledning är tillfredsställande.

Vid institutionen för pedagogik finns ett femtontal doktorander (innevarande år är de 14) och prognosen lyder på 25 doktorander 2014. Doktoranderna vitsordar goda arbets- och studievillkor med arbetsplats och tillgång till datorer. Sammantaget ser den akademiska liksom den studiesociala miljön ut att fungera väl för nuvarande doktorander. Studieplanen för forskarutbildning i pedagogiskt arbete är under bearbetning.

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att forskarutbildningsmiljön är tillfredsställande.

Handledarresurser

Redovisade handledarresurser inom området omfattar 16 professorer och docenter. Av dessa utgör sju tidsbegränsade förordnanden (ett år, med undantag för en professor med förordnade till och med 2014), samtliga med en omfattning om 20 procent av heltid i Borås. Nio handledare har tillsvidareanställningar med en omfattning mellan 10 och 100 procent, av vilka sex representerar discipliner som kan betraktas som relevanta för forskarutbildningsämnet pedagogiskt arbete i vedertagen bemärkelse. En tillsvidareanställd docent har ingen planerad tjänstgöring inom området. En tillsvidareanställd professor har sin hemvist i matematik men verkar till 30 procent inom pedagogiskt arbete. En tillsvidareanställd docent i sociologi har en begränsad tjänstgöring (5 procent) inom området.

Sju tidsbegränsade befattningar innehas av tillfälligt kontrakterade professorer från andra universitet. Tre av dessa är helt nyrekryterade. Deras huvudsakliga uppgift är att övergångsvis bistå i arbetet med uppbyggnaden av forskarutbildningen.

Sammanfattningsvis innebär detta att stabiliteten och långsiktigheten vad gäller handledarresurser i huvudsak bärs upp av fem docenter och professorer med tillsvidareanställningar. Av dessa fem är tre heltidsanställda och två delvis tjänstlediga för annan anställning om 75 respektive 40 procent. Deras planerade tjänstgöring i

forskarutbildningen varierar mellan 25 och 40 procent av heltid. I tillägg finns en tillsvidareanställd professor med tjänstgöring på 10 procent av heltid.

Till detta kommer att rekryteringar på professorsnivå pågår. Två anställningar i pedagogiskt arbete är under tillsättning och sakkunniga förväntas lämna utlåtanden mot slutet av våren 2011. Ytterligare två anställningar inom området planeras.

Handledarkompetensen för de listade presumtiva handledarna bedöms som mycket god.

Vad gäller lektorer är högskolan väl rustad med ett drygt trettiotal lektorer med relevant kompetens. Flertalet uppges ha handledarutbildning.

Flera åtgärder har vidtagits i avsikt att stärka högskolans handledarkompetens, dels genom nyrekrytering av professorer och lektorer, dels genom postdoktorssatsningar och docentprogram. Förutom den pågående och planerade rekryteringen av professorer, pågår en rekrytering av fem lektorer.

Bedömargruppen anser att tillgången till docent- och professorskompetenta handledare i miljön emellertid inte når den miniminivå som stipuleras. Stabiliteten kan i dagsläget också ifrågasättas. Högskolan har inte på ett övertygande sätt kunnat visa att man uppfyller de krav som kan ställas på handledning av god kvalitet i erforderlig omfattning. Bedömargruppen är medveten om att denna situation snabbt kan förändras om de tjänster som är under tillsättning, och de som är på planeringsstadiet, får kvalificerade innehavare. Men tillgången till kompetenta handledare som den presenteras i underlagen är otillräcklig.

Sammanfattningsvis finner de sakkunniga att handledarresurserna är otillfredsställande.

Ekonomi

Institutionen för pedagogik har ett framtidsytande program för forskarutbildning och dess försörjning med kompetenta handledare och forskare. Programmet kommer enligt högskolans ledning och institutionens prefekt att kunna finansieras uthålligt. Vid hearingen anfördes också att det finns myndighetskapital som i betydande omfattning kommer att användas för forskarutbildning.

Doktorandanställningar, liksom adjunkters nedsättning i tjänst för egen forskarutbildning, finansieras dels med högskolans egna medel, dels med medel som avses komma genom samarbeten med regionens kommuner. Man har också haft framgångar med ansökningar hos externa forskningsfinansiärer och ansträngningarna att erhålla sådana medel fortsätter.

Forskarutbildningsbudgeten för 2010 uppges till cirka 7,3 miljoner kronor. Den förväntas till 2014 öka till 14,4 miljoner kronor. Högskolan har som helhet en stark ekonomi. Det framgår att rektor, högskoleledning och institutionens ledning är medvetna om de resurser som krävs för den planerade forskarutbildningen. De i hearingen deltagande doktoranderna vittnar om goda ekonomiska villkor för studierna som sådana, arbetsmiljön vid högskolan och för möjligheterna att resa och delta i internationella konferenser. Trovärdigheten i högskolans ambitioner att ta ekonomiskt

ansvar för forskarutbildning stärks också av att den redan finansierar, och har finansierat, ett mycket stort antal doktorander (cirka 100 nämns i underlagen).

Sammanfattningsvis anser bedömargruppen att ekonomin är tillfredsställande.

Sammanfattande bedömning och förslag till beslut

Området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet framstår som väl anpassat till högskolans verksamhet där lärarutbildning utgör ett betydande åtagande.

Högskolan i Borås har under de senaste åren satsat på forskning inom området och har en stor kader av forskarutbildade lärare med relevanta kompetenser. Man finansierar ett betydande antal doktorander som i praktiken bedriver delar av sin forskarutbildning i Borås men som examineras vid andra lärosäten.

Valet av pedagogiskt arbete som examensämne är motiverat med utgångspunkt i högskolans ambitioner att profilera sig som en miljö med professionsinriktning. Praxisnära forskning av relevans för läraryrket behöver utvecklas och högskolan kan här göra en viktig insats. Dock anser bedömargruppen att beskrivningen i ansökan hur område och forskarutbildningsämne avgränsas och definieras är oklar. Oklarheterna leder till att det är svårt att se vad som faller innanför området och vad som faller utanför. Pedagogiskt arbete ges också en mycket bred definition och framstår i delar av texten som synonymt med området.

Beskrivningen av hur forskarutbildningen ska integreras i organisationen och i kvalitetsarbetet är övertygande, även om bedömargruppen anser att valet av lärarutbildningsnämnden som fakultetsnämnd med ansvar från grundutbildning upp till forskning och forskarutbildning kommer att ställa stora krav på nämndens kompetens att behandla ärenden av vitt skilda slag. Sammansättningen av företrädare för olika intressen måste bli sådan att besluten fattas av ledamöter med tillräcklig vetenskaplig kompetens.

Forskarutbildningsmiljön är för svenska förhållanden stor med många disputerade lärare och doktorander inom området. Doktoranderna har goda arbetsvillkor och handleds i stor utsträckning av professorer och docenter vid högskolan. De har tillgång till stimulerande seminariemiljöer med olika inriktning. Handedarsituationen är dock otillfredsställande vad gäller det sökta området för forskarutbildning och det forskarutbildningsämne som man inledningsvis avser att inrätta. En stor del av de professorer och docenter som är verksamma inom området har sin huvudsakliga tjänstgöring vid annat lärosäte, och en del av de handledare som är tillsvidareanställda i Borås är tjänstlediga för andra uppdrag. Dessutom står man inför en generationsväxling vad avser både de som är fast anställda vid högskolan och de som är knutna till verksamheten på tidsbegränsade förordnanden. Detta innebär att både omfattning och stabilitet i doktorandernas tillgång till kvalificerade handledare i dagsläget inte kan anses säkerställda. Av dokumentationen och vid hearingen framkom att ledningen är medveten om detta. Ansträngningar att rekrytera forskningsledande personal pågår sedan en tid. Hitills tycks dock detta arbete inte resulterat i att heltidsanställda medarbetare på professors- och docentnivå kunnat knytas till

verksamheten. Inte heller tycks de ambitiösa postdoktors- och docentprogrammen ännu hunnit bära frukt.

De ekonomiska förutsättningarna för att bedriva forskarutbildning inom området är för handen. Ledningen på högskole- och institutionsnivå intygar att området är prioriterat som en av högskolans professionsorienterade forskarutbildningar. Trovärdigheten i ansökan avseende de ekonomiska förutsättningarna stärks också av att man redan i dag finansierar ett betydande antal doktorander.

Sammanfattningsvis föreslår bedömargruppen att Högskolan i Borås inte beviljas tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området lärarutbildning och pedagogisk yrkesverksamhet.